



SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 18.

Teisipäeval, 2. oktoobril 1923.

V aastakäik.

Sisut: Kr.-m: Mõtted kaitsewäe wormiriide väljatöötamisest. — A. Koern: Eesti Scout rügement wabadussõjas. — A. P.: Mõnda raske kuulipilduja laskeõpetusest. — A. P.: Mõned mõtted jalgwäe väljaõpetamise kohta. — Mõndasugust.

Mõtted kaitsewäe wormiriide väljatöötamisest.

Kaitsewäe wormiriide väljatöötamine on meil päewakorral juba pikemat aega. Mitmed komisjonid on selle küsimuse juures pääd murdnud, waewa näinud ja kallist aega tagajärgedeta kulutanud, kuna asi edasi nihkunud ei ole, ning kaitsewägi on tänapäew weel ilma kindla wormita, sest käesolewal ajal kantaw worm pole seaduslikul teel kinnitatud.

Ei tahaks uskuda, et meie sõjaametkond wormi küsimuses niiwõrd oskamatu ja abitu on, et ei ole suutnud juba paari aasta kestwusel kaitsewäele ajanõuete kõrgusel seiswat riietust välja töötada. Leiduwad ju ka meie keskel wanemad sõjawäelased, kes wormi küsimuses enam-wähem kogunud ja wastawad teadmised omawad. Sellest tuleb järeldada, et wormi küsimuse lahendamine pikale on weninud mitte komisjonide wõhikuse tõttu, waid mingisugustel muudel põhjustel.

Kaitsewäe wormiriide väljatöötamise kohta pole ajakirjanduses teateid ilmunud, ja komisjonide kawatsused ja waated on isegi laiemale ohwitserkonnale teadmata. Niisugune kinnine asjaajamine ei lase wormi väljatöötamise käiku ligemalt jälgida ja tähipäälseid järeldusi teha, kuna kuuldused lasewad siiski oletada, et küsimuse lahendusele pole asutud küllalt agaralt ja tõsiselt. Küsimuse käsitamisel pole arwesse wõetud teaduse ja kogemuste poolt ettekirjutatud nõudeid, waid laialdaselt maad antud ühekülgselt läbikaalutud isiklikkudele waadetele ja nähtawasti endisest wene ajast päritud tühistele traditsioonidele, mis moodsamad sõjawäed juba ammu iganenuteks tunnistanud.

Kaitsewäe riietamise küsimuse õigele lahendusele wiimiseks peaksime küll igasugustest tar- gutustest ning iganenud traditsioonidest loobuma. Kogu küsimus tuleb teistsugusele, laiemale alu- sele seada, millel on võimalik ja tõenäolik arene- mine küsimuse täieliku lahendamise poole.

Uusi omapäraseid põhimõtteid sõjawäe wormi küsimuse kohta meie loodetawasti üles leida ei suuda. See oleks ilmaaegne waew ja nõuaks riigilt suuremaid väljaminekuid wastawate katsete tegemiseks. Minu arusaamise järele oleks kõige otstarbekohasem siin aluseks wõtta neid põhi- mõtteid, mis nüüdisaja moodsamad sõjawäed teaduse ja sõjakogemuste põhjal juba kindlaks määranud.

Nüüdisaja moodsamad sõjawäed on hakanud sõjawäe riietamise küsimuse lahendamisel käsi- tama eestkätt kahte põhimõtet:

- 1) sõjawäe riietus, wastaw sõjalistele nõuetele, peab rahu- ja sõjaajal üks ja sama olema;
- 2) kõik wäeliigid peawad ühesugust wormi kandma.

Rahu- ja sõjaajaks ühetüübilise riietuse tarwi- tusele wõtmise on väga kasulik. See vähendab märksa riigi väljaminekuid sõjawäe ülespida- miseks ja kergendab rahuajal sõjaajaks määratud riide tagawarade soetamist ja eriti nende taga- warade wärskendamist.

Kõigile wäeliikidele ühesuguse wormi andmine pole wähema tähtsusega küsimus. See aitab tõsta sõjawäe üldmeeolu ja ühistunnet ning toob riigile omajagu ainelist kokkuhoidu. Wii- mane asjaolu on eriti tähtis meie wäikearwulise kaitsewäe kohta.

Eelmistest põhimõtetest välja minnes pannakse suurt rõhku riide lõike pääle. Loobudes mitmesugustest kõrvalise tähtsusega tingimustest (näiteks sarnadus rahwarietega, iludus, odawus jne.), seatakse esimesele plaanile põhimõttelise tähtsusega nõuded (lahedus, kergus, terwishoidised tingimused jne.) ja püütakse välja töötada ratsionaalne riietuse tüüp.

Sõjawäelase riietuses mängib pääle kerguse weel tähtsat osa riide otstarbekohane lõige. Riie peab kaitsma inimese keha külma, palawuse ja niiskuse eest ja ei tohi takistada sõduri tegevust rännakul, lahingus ja puhkekohal. Pääle selle ei tohi riie takistada higi väljauramist ja peab võimaldama kergelt selgapassimist, eriti mobilisatsiooni korral, kui tagawarawäelased suurel hulgal sõjawäkke walguwad. Kõik muud tingimused — nagu kõrge wastupidawus, odawus, rahwarietele sarnadus ja iludus — loetakse kõrwalise tähtsusega küsimuseks. Neist loobuwad moodsad sõjawäed kerge südamega.

Üldiselt esinetakse sõjawäe riietamise kohta järgmiste päänõuetega:

1. Sõjawäelase riietus peab rahuldama iga riide üldnõudeid, s. o. kaitsma inimese keha halwa ilma mõju wastu ja olema kohandatud ilmastikule ja aastaaegadele.

2. Riietus ei tohi takistada sõduri tegevust rännakul, lahingus, puhkekohal ja üldse sõjaoludes.

3. Riietus peab olema võimalikult kerge, et sõduril ei tuleks ülearust raskust kanda.

4. Riietus ei tohi wärwi poolest waenlasele silmatorkawaks, kaugele nähtawaks märgiks olla, raskendades sellega wastasele meie wägede luuramist ja tulistamist.

5. Riietus ei tohi anda kaugele paistwat wahet ohwitseri ja sõduri wahel.

6. Riietus peab võimaldama wahet teha wäeliikide ja üksikute wäeosade wahel.

7. Riietus peab võimaldama kergelt selgapassimist mobilisatsiooni- ja sõjaajal.

Iseenesestki mõista ei ole võimalik üheainsa riietuse tüübi näol kõiki ilmastiku ja aastaegade nõudeid rahuldada. Külma aja jaoks tuleb riietus willasest riidest valmistada ja pääle selle tarwitusele wõtta üksikud soojad asjad, näiteks: soepesu, kasukad, soojad jalanõud, soojad kindad jne. Soojal ajal on otstarbekohasem tarwitusele wõtta kergest materjaalist (puuwillane wõi linane riie) valmistatud riietus. Wihmasel ajal on tarwilik jälle wihmamantel jne.

Kõiki tähendatud asju ei wõi muidugi sõduri alalise riietuse komplekti sisse wõtta. Sõdur saaks üleliigselt koormatud. See ei tooks kasu —

esimesel võimalusel jätab ta omawoliliselt maha need asjad, mis talle seekordsel juhtumisel üleliigsed.

Eeltoodud põhimõttele ja nõuetele wastawalt püütawad nüüdisaja sõjawäed enda riietamist korraldada. Isegi endine Wene sõjawägi, mis-sugust meil suurem osa sõjawäelasi tagurlaseks loeb, asus pääle Wene-Jaapani sõda (1904-1905) suure agarusega oma riietuse ümbertöötamisele, välja minnes siin toodud põhimõtetest ja nõuetest. Juba sõja algul nägid wenelased, kui suur tähtsus on kaitsewäerwil, ja algasid ajawiitmata tegewat sõjawäge „changeant“-wäerwilise riidega warustama. 1913 aastal wiisid wenelased ellu tähtsa reformi sõjawäe riietamise alal (päewakäsk wene sõjaametkonnale nr. 106-1913 a.). Wõeti kogu sõjawäe kohta tarwitusele kaitsewäerwi (khaki) sõjaaegne riietus. Suurem osa sõjawäge — grenadeerid, jalgwägi (välja arwatud kaardiwägi), wäliskahurwägi (pääle ratsa- ja kasakate kahurwäe) ja inseneriwägi (pääle kaardiwäe sapööride patal,oni) — sai ühesuguse kaitsewäerwi wormi rahu- ja sõjaajal kandmiseks. Kaardiwäele, ratsawäele ja ratsa-kahurwäele määrati kahesugune worm: lahinguworm ja paraadiworm. Tarwitusele wõetud kaitsewäe riietus oli konstrueeritud täpselt teaduse ja sõjakogemuste poolt kindlaks määratud nõuete järele.

Siin kohal on iluduse ja ebatraditsioonide pooldajatel võimalus wastuwäidetega esinemiseks. Neid põhimõtteid ja nõudeid ei suutnud ju Wenemaa täies ulatuses mitte ellu wiia. Nad on arwamisel, et ei ole võimalik kõiki neid nõudeid üheainsa riietuse tüübi näol rahuldada, seda enam, et need senini ka üheski euroopa sõjawäes pole täielikku käsitamist leidnud. Teenistus sõjawäes jagunewat järsult kahte järku — rahuaegne, mis mõnikord palju aastakümneid kestwat, ja sõja-aegne. Iga ajajärk rõhutawat eriti omi päänõudeid: rahuaeg — wormi ilu, kui suure kaswatawa tähtsusega elementi, sõja-aeg — tema kaitsewust, wähest tähelepandawust. Sellepärast olewat selge, et sõjawäe riietamise küsimus wõiwat rahuldawa lahenduse leida ainult kahte tüüpi riietuse wastuwõtmisega — üks, mis rahuaja, ja teine, mis sõjaaja jaoks määratud.

Ei saa salata, et nendes wastuwäidetes oma jagu tõtt leidub. Kuid siiski pole nad domineeriva tähtsusega. Wenemaa ei suutnud oma sõjawäe riietamise küsimust täiel määral sõjalistele nõuetele wastawalt lahendada mitte sellepärast, et see läbiwiimatu, waid koguni muudel põhjustel. Wene sõjawäe uut riietamise süsteemi waadeldes näeme, et erandid olid tehtud kaardi-, ratsa- ja

ratsakahurwäele. Nendes wäeliikides teenisid rikkad, suuremalt jaolt aadeli seisusest ohwitserid, kes sõjawäes omale ülewalpidamist ei teeninud. Neid meelitas sõjawäkke ainult kallis, hiilgaw worm ja sellega seotud traditsioonid. Keisrikojas ja rügi tüüri juures tegutsesid nende seltskonna liikmed, kes nende huwide kaitsjateks olid. Arusaadaw,

et niisuguste wõimukandjate hiilguse ja tühiste traditsioonide poliitika wiiski wene sõjawäe riietamise süsteemi poolikule lahendusele. Arwatawasti ei luba ka teistes sõjawägedes samalaadi tegurid riietamise küsimust lõpulikule — ideaalsele lahendamisele wiia. Kr.-m.

(Järgneb).

Eesti Scout rügement wabadussõjas.

(Järg).

Taandumine Mustajõe sillani.

Korwenhofi jaam jäeti maha kell 16. Soomusrong Nr. 3 liikus eel Hopa poole, kuna Nr. 2 pääletungiwat waenlast tagasi tõrjudes järele sõitis. Enne jaamast lahkumist wõeti dessant rongidele, teel Korwenhofi ja Hopa wahel ka Tartu kaitsepataljoni 2-se kompanii mehed. Weel enne Korwenhofi mahajätmist sõitis Hopast jaama wedur, mis wedurijuhtidele wahetust pidi tooma. Tullijatelt saadi teada, et raudteel Korwenhofi ja Hopa wahel on liikumas nähtud inimesi, kes weduri liginemisel ära põgenesid. Selle järele wõis otsustada, et waenlane raudteeliinile Korwenhofi ja Hopa wahel ette on jõudnud ja et nende poolt tee lõhutud on.

Korwenhofist taganewatele rongidele andis waenlane suurtükkidest tuld. Rong Nr. 3 sõitis tasa, et rongi Nr. 2 järele oodata, sest muidu oleks waenlane kahe rongi wahelt tee wõinud ära lõhkuda, nõnda et rongid üksteisele poleks saanud abiks olla. Mõne aja sõidu järele anti soomusrongi Nr. 3 pihta lõuna poolt raudteed mäekünkalt tuld. Waenlasel oli kõrgustikul umbes 150 sammu raudteest kuulipilduja üles seatud. Tartu kaitsepataljoni woor, mis põhja pool raudteed rongiga kõrwuti sõitis, tõmbas ennast rongi külje alla. Rongist awati waenlase seisukohale tuli. Tulewahetus kestis umbes weerand tundi. Waenlane waikis. Waheajal oli ka soomusrong Nr. 2 järele jõudnud. Umbes 5 km. Hopast oli tee lõhutud — rööpad lahti käänatud. Õnneks läks korda rongi seisma jätta. Ainult weduri esimesed rattad olid pooleldi rööbastest wäljas. „Weel pool jalga edasi — ja wedur oleks ümber kukkunud“, jutustab al-kapten M'ets. „Ühes sellega oleks ka niihästi soomusrong Nr. 3 kui ka järeltulew soomusrong Nr. 2 sinnapaika jäänud, sest waenlane tungis Korwenhofi poolt taganewatele rongidele päale, kuna Hopas samal ajal ägedat lahingut kuulda oli. Päälegi oleks waheajal Hopa jaam waenlase poolt ära wõetud, ning

see oleks ka rongide langemist tähendanud“. Oli kriitiline silmapilk. Äärmiselt ettewaatlikult asuti rongi tagasitõmbamisele, mis teise weduri abil korda läks. Sellega awanes wõimalus lõhutud teed parandada. Parandus kestis umbes 3/4 tundi. Waheajal jõudis ka soomusrong Nr. 2 kohale, kes tagant päale tungiwat waenlast emal hoidis. Sõideti pikkamisi edasi kuni Pihkwa-Riia kiwiteeni, sest tee läks läbi metsa ja wõis oodata, et waenlane eel teed püüab lõhkuda. Hoppa jõuti parajasti, kui Tartu kaitsepataljoni 5-es kompanii Hopa mõisa, mis umbes 1 km. jaamast edela poole, maha jättis ja jaama taganes. Kompanii oli korralikult wastu pannud, sest waenlane tungis päale arwatawasti terve pataljoniga. Hoppa jõuti päikese loode ajal.

Hopas oli juba kell 13 telefoni ühendus seljatagusega, Mõniste jaamaga katkenud. Kuuldusid arwamised, et Mõniste jaam waenlase kätte langenud. See näis seda tõenäolisem, et päewal Mõniste pool lahingut kuulda olnud ja siis kohe waikseks jäänud. Oletati, et waenlane jaama lahinguga wallanud. Ka räägiti Mustajõe silla õhkulaskmisest. Kui wiimane oletus õige oleks olnud, siis oleks rongide pääsmine wõimata olnud. Isegi kapten Peters luges seisukorra kord juba lootusetuks. Sarnases meeleolus jätkati õhtu pimedas taandumist Mõniste poole.

Hopast wõeti kaasa sääl seisew sanitäärrong, milles soomusrongide ja Tartu kaitsepataljoni haawatud, ja remontrong. Eel Mõniste poole liikus soomusrong Nr. 3, tema järele sanitäär- rong ja remontrong. Järele liikus soomusrong Nr. 2, rongisid Hopa poolt kaitstes. Soomusrongi Nr. 3 ees umbes 200 sammu liikus rullik, et juhtumisel kui tee lõhutud, sellest rongile teatada. Hopast wähe Mõniste poole oli waenlane raudtee ääres metsas ahelikus, aeti aga soomusrongi Nr. 3 kuulipildujate tulega metsa laiali. Umbes 5 km. Hopast oli wäike, 2 m. pikk, raudtee sild õhku lastud. Soomusrong

Nr. 3 asus silda parandama, kuna eel sõitev rullik ühes teise abiks saadetud rullikuga ette luurama sõitis. Rullikud sattusid waenlase salga päale, kes teel näis walwet pidawat. Lühikese tulewahetuse järele põgenes waenlane metsa. Kuid tee oli jälle lõhutatud — 2 rööbast pooleks lastud. Asjaolu, et waenlase walwesalk raudteel asus, lubas weel kindlamini oletada, et waenlane ka Mõniste jaamas asub. Oldi täielikus teadmatuses, kus omad wäed asuwad, ja waenlast wõis iga silmapilk igaltpoolt oodata. Teadete muresemiseks oma wägede üle ja side loomiseks saadeti wälja üks ohwitser ja üks ohwitseri asetäitja, kes Mõniste mõisa sõitsid, kus wiimaste teadete järele Kalewi Malewa pidi asuma. Keskööks jõuti silla ja tee parandamisega walmis. Otsustati Mõniste jaama päale tungida. Koguti dessant, saadi kahelt rongilt umbes 60 meest, sest osa meeskonnast jäi rongide juurde. Dessant liikus al.-kapten Mets'a juhatusel jaama päale. Samuti liikusid rongid, rullikud ees, Mõniste poole. Kuid kõigi üllatuseks oli jaam tühi. Jaama jõuti umbes kell 1 öösel 5. märtsil. Mõnistes selgus, et päewal kella 4 paiku waenlase 15-meheline ratsasalk jaama oli tunginud. Jaamas oli komandant soomusrongide poolt 6 wõi 7 mehega. Kallaletungimine oli wiimastele nii ootamata sündinud, et mehed wastu panna

ei saanud. Waenlase ratsasalk oli pärast nähtawasti jaamast lahkunud. Mustajõe sillal oli päewal lahing olnud. Waenlane oli silda kaitswa Tallinna kaitsepataljoni poolkompaniile kallale tunginud. Kahetunnilise wõitluse järele olid Tallinna kaitsepataljoni mehed põhja pool raudteed olewaisse majadesse taganenud, kuid waenlasel polnud ka korda läinud sillale tungida. Nii leidis soomusrong Nr. 3, kes kohe päale Mõniste jõudmist Mustajõe sillale sõitis, silla täiesti korras. Mustajõe liinile wäljatungimisega olid rongid pääsenud. Samal päewal wõeti weel päaletungimine 25-mehelise soomusrong Nr. 3 dessandi poolt Tiitsa mõisa päale ette. Kuid dessant ei jõudnud mõisani, sest waenlane oli mõisa kiwihoonete tõttu hästi warjatud, kuna päaletungiwal dessandil üle lageda wälja, mis mingit kaitset ei pakkunud, tuli minna. Päaletungimisel sai 1 sõdur surma.

Mustajõe joonel jõudmisega tuli taandumises pikem seisak, ehk küll waenlase päaletungi katsed, mille eesmärgiks nüüd juba Walga waldamine, endiselt suurte jõududega edasi kestsid. Marienburi operatsioon oli lõppenud, algas Walga kaitsmise periood, millest scoudid kuni 20. märtsini osa wõtsid.

A. Koern.

(Järgneb).

Mõnda raske kuulipilduja laskeõpetusest.

Laskmine üle oma osade päade.

Kõige kasulikum on raskeid kuulipildujaid paidutada oma osade tiibadele. Siit saawad nad flankeeriwat tuld anda. Flankeeriwa tule tähtsamad paremused: tuli ise on oma mõjuwuse poolest suurem, r. kuulipildujad ei sega oma jalgwäe osade tegewust ning nad wõiwad oma tulega wiimast toetada kuni rünnaku silmapilguni. On aga tegewuses suuremad wäeosad külg külje wastu, siis on niisuguseid tiibu wõimata leida, ja wõib juhtuda, et puuduwad isegi wahakohad, kuhu r. kuulipildujaid paigutada.

Olgugi, et praegusel ajal jalgwägi kergeid kuulipildujatega warustatud, on tema tulejõud ikkagi wäikene selleks, et r. kuulipildujate tules lahti õelda. Wiimaste täpikäline ja suurejuline tuli on tarwilik igasuguste ülesannete täitmiseks. Sellepärast peab igasugustes tingimustes leitama wõimalusi r. kuulipildujate töötamiseks. Isäralise tähtsusega on see küsimus ülalnimetatud juhtu-

misel, millal neid wõimata tiibadele ehk osade waele paigutada.

On selge, et r. kuulipildujaid ei wõi paigutada lahingus tegutsewa jalgwäe joonde. Nii ligida maa pääl on nad kergesti tabatawad ja sellega waikimisele sunnitud. Siin saawad nad tabatud ka neil juhtumistel, kui tuli ei ole otse nende pihta, waid jalgwäe osade päale juhitud. Wastasel on sel korral meie wastu tegutsemine kerge, kui ühe sihinguga ja sihtimisega tähtsamaid märke korraga saab tabada. Päälegi ei muutu lähemale wiimisega r. kuulipildujate tuli peaaegu sugugi tagajärjerkamaks.

Need põhjused oleks küllalt mõõduandwad, et r. kuulipildujaid wõitlewatest jalgwäe esiosadest ära lahutada. Siis peab wastane oma tuld poolitama, kuid poolitatud tuli ei ole enam nii tagajärjerkas ja selle wastu wõitlemine on palju kergem. Tähendab, r. kuulipildujad peab pai-

gutama wõitlewate osade taga, ja nad peawad tulistama üle oma eelolewate osade päade. Muidugi wõib niisugune tulistamiswiis wastuseismist leida. Tuuakse mitmesuguseid põhjusi ette, kuid pikemate kaalumiste ja katsete järele on nende asjatus selgesti näha. Hää juhatus ja laske- tehnika juures ei wõi oma osade tabamisest jutugi olla. Enam paistab alust oletusel, et üle- tulistatawad osad maa külge saawad needitud ning neid edasi wiia wõimata kartusel edasiliikumisel tabatud saada oma r. kuulipildujate tulest. Ka see arwamine on täiesti wale. Wõib olla, et esimene kord ülelendawa tule all teatawat hirmu wõib tunda, kuid see kaob peagi harjumusega. Otse wastupidiselt, seljatagant tulew tule toetus julgustab edasiliikumisele. Olen näinud juhtumisi, mil jalgwäest kahekordselt r. kuulipildujatest üle lastud, suuremalt ja keskmiselt kauguselt, ja see ei wähendanud sugugi edasiliikumise ja rünnaku hoogu.

Praegune r. kuulipildujate tuli, wiimaste sõdade kogemuste järele, jaguneb kahte liiki: 1) otsekohene laskmine, kus märk sihturile näha ja raud r. kuulipilduja küljes olewate sihtimise abinõudega saab suunatud, ning 2) kaudne laskmine, kus sihtur märki ei näe ja selletõttu sihtingut otsekoheselt raua suunamiseks ei tarwitata, waid raud saab suunatud sellekohaste abinõudega, mis r. kuulipildujast lahus ja eemal wõiwad olla. Mõlema tulistamise juures tuleb ette üle oma osade päade tulistamisi, pääasjalikult aga kaudse laskmise juures. Siin on üle päade tulistamise küsimus oma terawuse kaotanud, see on lahutamata osa kaudsest laskmisest ja selle läbiwiimise tingimused harutatakse läbi wiimasega koos.

Teise iseloomuga on üle oma osade päade tulistamine otsekohese laskmise juures. Oma erinemise tõttu harilikudest otsekohestest laskmistest, hädaohtlikkuse tõttu osawueta tule käsitamise juures ja maastiku hindamises tekib ehk nii mõneski kahtlus: kas sel tulistamiswiisil olla, wõi mitte olla. Tõsi, üle oma osade päade laskmisega peab olema ettevaatlik, et oma osadele mitte hädaohtlikuks saada, kuid teatawates tingimustes on see täiesti läbiwiidaw, ja neid wõimalusi ei tohi iialgi kasutamata mööda lasta.

Otsekohese laskmise juures üle oma osade päade tulistades peab sihtur wastast ja ülelastawaid omi osasid eraldatult nägema. See on võimalik ainult teatawal maastikul, nimelt: 1) rasked kuulipildujad asuwad kõrgustikul; 2) wastane asub kõrgustikul; 3) r. kuulipildujate ja wastase wahel on org, mida mööda jalgwäe osad liiguwad.

Tasasel maastikul ei ole wõimalik wastast ja omi osasid eraldatult näha, sellepärast on siin

otsekohene üle oma osade päade tulistamine wõimata (kaudse laskmise juures maastik mingisugust osa ei etenda).

Nüüd tekib küsimus: kui kaugele wõiwad meie osad liikuda, ilma et nende tabamist karta oleks? Selle kohta on juhatus antud „Laskeasjanduses“, kuidas julgeoleku piiri kindlaks määrata, mis iseäranis kerge ära määrata siis, kui „Hotchkiss'e“ lood tarwitada on. Käesolewas artiklis tahan mõnda teist kindlaksmääramise wiisi käsitada, mis oma iseloomu poolest ka wäga lihtsad ja tarwitamiseks kerged.

Wõtame järgmise juhtumise: r. kuulipildujad on 15 sammu kõrgel mäel, wastane on tasandikul 1500 sammu eemal. Kui kaugele wõiwad meie osad hädaohuta liikuda?

Sihtjoone kõrgus oleks iga saja sammu järele: 14, 13, 12, 11, 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2 ja 1 sammu (100^x pääl — 14^x; 200^x pääl 13^x j. n. e). Lendjoone kõrgus juurde arwatult saaksime keskmise lennujoone kõrguse:

Kaugused:	100.	200.	300.	400.	500.	600.	700.	800.	900.	1000.	1100.	1200.	1300.	1400.	
Sihtj. kõr.	16	16,5	16,75	17	17,25	17,5	18	18	18	18	14,5	18	11	8	4,5

Keskmisest lendjoonest jookseb pool osa kuule madalamal. Pool külwipinna kõrgust on wastawalt (sammudes): 0,25; 0,5; 0,75; 1; 1,25; 1,5; 1,75; 2; 2,3; 2,75; 3,1; 3,5; 3,9; 4,25.

Ni oleks siis kõige madalamalt jookswa kuuli lennu kõrgus:

Kaugus)	100.	200.	300.	400.	500.	600.	700.	800.	900.	1000.	1100.	1200.	1300.	1400.
Len. kõrg.	15,75	16	16	16	16	16,25	16	13,7	11,75	9,9	7,5	4,1	0,25	

Wäljarehkendused ei ole täpikäalsed, kuid ette- tulewad wead on nii wäikesed, et nad laskmisse mingit mõju ei awalda).

Kui kaugele wõiwad meie osad liikuda, oma poolt tabamise kartuseta? Harilikult loetakse julgeoleku alaks kogu ulatus, kus kõige madalam kuul mitte wähem kui 4 meetri—umbes 5,5^x—kõrguselt ülepeä ei lenda ja mitte ligemale 200^x ei kuku. Kõrguse järele wõiks edasi liikuda kuni 1200 sammuni. Liikumise puhuks on keskmise mehe kõrgus juurde arwatud 1100 sammuni. Madalam kuul wõib kukkuda 128^x siia poole keskmist tabamise punkti; hädaohtlik piirkond juurde arwatult wõib edasi liikuda 1072 sammuni (128^x+200^x= 328^x; 1400^x-328^x= 1072^x), umbes 1100 sammuni.

Siit on näha, et r. kuulipilduja tule all liikumine ei olegi nii kardetaw.

Ehk teine juhtumine: 15^x kõrguselt tulistatakse 100^x pääl olewat wastast. Madalam kuul jookseb tabelis näidatud kõrgusel:

kaugus:	100.	200.	300.	400.	500.	600.	700.	800.	900.
kõrgus:	14,25	12,5	11,75	10	9	7,5	4,75	3	0,3

Liikuda võib kuni 600 sammuni. Samal kaugusel kukub madalam kuul mitte vähem kui $200 \times$ ettepoole ($200 \times + 200 \times = 400$; $1000 \times - 400 \times = 600 \times$).

Niisuguseid väljarehkendusi toimetada iga üksiku juhtumise tarwis on tülikas. On olemas väga lihtne reegel, mis peaaegu samad tagajärjed annab (lahkumine võib olla ainult kümnetes sammudes) ja mis saksa kuulipilduja laskeõpetusel tarwitusel: „Üle oma osade päade tulistamist võib alati siis ette võtta, kui sihtjoon vähemalt 3 meetrit — $4,2 \times$ — üle oma osade päade läheb“. Sihtjoone kõrgust üles leida on võimalik lihtsate rehkenduste abil, kui meil teada on: märgi kaugus, oma osade kaugus ja seisukoha kõrgus. Nurgamõõdu lineaali, tuhandikudega binokliga ja teiste nurgamõõdu riistade abil võime seda kõrgust veel lihtsamalt üles leida: on tarwis teada ainult kaugus oma osani. Toimetus ise on nii kerge, et sellekohta siin seletust anda üleliigne oleks.

Viimane julgeoleku piiri määramise viis lööb oma lihtsuse poolest kõik teised üle ja on sellepärast tarvitamiseks kõige kasulikum.

Üle oma osade päade laskmise juures ei ole veel küllalt julgeoleku piiri kindlaksmääramisest; see tulistamise viis erineb nii mõneski asjas harilikudest tulistamise viisidest. Katsun lühidalt kokku võtta neid iseäralisi nõudmisi, mis üle oma osade päade tulistamise kohta käivad.

Wastane ja omad osad peavad eraldatult nähtawad olema; kaugus mõlemateni olgu täpialt teada.

Laskmine võib sündida ainult niisugusel seisukohalt, kus wastase päale juhitud sihtimise joon mitte madalamalt kui 3 meetrit üle oma osa päade läheb.

Tulistamise ajal peab kest wett ääreni täis olema ja iga 500 paugu järele tuleb wett wahetada, sest poolikult weega täidetud kestaga laskmise, samuti pikema laskmise juures suureneb hajumine niiwõrd, et see oma osadele kardetawaks võib saada.

Wõimalikult sagedasti raudu wahetada, soowitaw iga weewahetusega korraga. Tarwitada ainult raudu, millest mitte üle 5000 paugu lastud ei ole. Selleks peab iga laskmise ajal tarwilisel määral tagawara raudu kaasas olema.

Kuulide lennu tee olgu täielikult waba, nad ei tohi puutada mingisuguste asjade (puuoksad, kõrge rohi j.n.e.) külge. Puutumise tagajärjel muudab kuul oma jooksu allapoole, mis oma osadele kardetawaks saab.

Samuti peab tulistawate r. kuulipildujate juurest hästi kuulide kukkumist nägema; ei ole see võimalik, siis lähewad kuulipildurid-waatlejad ülelastawate osade juurde.

Hää side luua r. kuulipildujate ja ülelastawate osade wahel täpialse ja kiire koostöötamise saawutamiseks.

Sügawuses külwata võib ainult piiratult, 100—150 sammu. Iseäranis soowitaw on, et *tõstemehanismi külge tehtaks piirajad raua tõstmise ja langetamise äramääramiseks* (nagu need on „Hotchkiss'e“ kuulipildujate juures).

Iseärased alused r. kuulipildujate tarwis walmistada ei ole waja, waid neid peab paigutama kõwale maapinnale. On maapind pehme, siis walmistada kuulipildujate alus puust ehk punutud okstest. Kiwa ehk muid kõwu asju selleks tarwitada ei tohi.

A. P.

Mõned mõtted jalgwäe väljaõpetamise kohta.

(Järg)

Kõige tähtsamaks nendest tegewustest tuleb lugeda jooksu. Läheda maa pääl wastase tule all on tähtsam edasilikumise viis — jooks. Jooksus hästi arenenud jalgwägi wiib pääletungi palju kiiremalt ja edukamalt läbi, kui see, kes iga hüppe järele hingeldades lamama jääb ehk rünnakul wäsimuse tõttu kiirjooksult üle läheb sammule. Esimesel juhtumisel ei wõi tabawast tylest juttugi olla ja teisel — tugewast löögist. Kas paljudes wäeosades tarwitusel olew „jooksubabel“, kus jooks ja kõnd teatawa aja järele wahelduwad, eesmärgile wiib, on küsitaw. Wast

ainult wastupidawuse kaswatamiseks. Kuid edasitungi ja rünnaku hoo saawutamiseks tuleb harjutada läheda maa wõistlusjooksusid. Hää 60 ehk 100 meetri jooksja teeb kiired ja ilusad hüpped, see on tõeasi.

Siis veel püsiwuse päale jooks ja kiirkäik, need on harjutused, mis nii mitmelegi lahingus ettetulewale tegewusele häädeks ettewalmistajateks on. Missuguseid harjutusi ja missugusel määral läbi võtta — siin olgu kehalise arenduse tunni juhatajal täieline wabadus. Õpilaste gruppeerimine nende wõimete järele on soowitaw.

Kõiki neid tegewusi tuleb harjutada üksikult. On nad üksikult kätte õpitud, siis neid täita juba kombineeritult. Näiteks: wõistlus-edasiliikumine 500 meetri pääle, millest 100 meetrit jooksu, 100 meetrit warjumist, siis roomamist j. n. e. Seejuures on soowitaw kõiki harjutusi läbi wiia wastawalt maastikule ettekujutusega, et see sünnib lahingolukorras. Harjutused peawad olema mitmekesised, kuid ikka niisugused, millele wastawad teatawad tegewused lahingolukorras.

Siis weel igasugused mängud. Nende kasu ei ole wäikene, sest pääle tugewuse ja wäleduse nõuawad nad weel kiiret otsustamist, mille wäljaarendamine üksiku wõitleja juures ülitähtis. Kasulikke mängusid on terve rida. Tahaksin alla kriiputada ainult ühte, mis tuleks tingimata täielikult wiia sõjawäkke. See on — jalgpall.

Jalgpalli matsh, see on lahing miniatüüris ja niisugune lahing, mille kohta maksab igawesti wana ja ühtlasi igawesti uus põhimõte: „silmapilk, kiirus ja surumine“. See mäng nõuab wäledat liikumist, mitte üksi kiiruse pääle, waid ühtlasi ka teatawa ülesande teostamiseks. Iga tegewuse eel käib kaalumine, mis teha, kuidas teha, ja selle järele otsus. Kõik see sünnib silmapilkset. Samasugust silmapilkset otsustamist nõuab meie aja lahing igalt üksikult wõitlejalt. Kogu mäng seisab momendi waritsemises, millal surumist ette wõtta; on niisugune moment käes, siis wiiakse ka hoogne surumine läbi. Selleks peab mitme mängija tegewus kokkukõlasse wiidama. Pääle selle arendab jalgpallimäng mängijates julgust ja nimelt julgust kallaletungimiseks. Ei julge üks mängija wastasele kallale tungida ja kõhkleb, siis on raske ette kujutada, et see mees julgeks lahingus tõsisele wastasele kallale tungida, kes juba enesekaitseks sõjariistaga warustatud.

Üldse on soowitawad kõik niisugused harjutused, mis arendawad tugewust, w. stapanu, kiirust ja otsustuswõimet. Loetakse mõnesuguseid harjutusi ehk mängusid mitte kohaseks, siis juba kokku seada neid iseseiswalt wastawalt meeste arenemisele ja wõimetele.

Ainult kõlbliselt soowitawal tasapinnal ja kehaliselt tarwiliselt arenenud sõdurite juures annab puhtsõjateaduslik wäljaõpetamine soowitawaid tagajärgi. Niikaua, kuni enne sõjawäeteenistusse astumist see töö tegemata, langeb ta täieliselt meie malewa juhtide ja õpetajate pääle. Wastawalt suuremaks ja wastutusrikkamaks muutub nende töö ja vähem aega jääb nende ülesannete täitmiseks, milleks meie noorsugu sõjawäeteenistusse kutsutakse.

Puhtsõjateadusliku õpetuse kohta ütleb meie jalgwäe määrustik selgel sõnal, et rahuajal

tuleb õpetada ainult seda, mida sõjategewuses tarwis läheb. Sellega on palju üle parda wisatud, mille kätteõpetamine ja drillimine seni palju aega ja püsiwust wõttis. Ja mis on just jalgwäele kõige tähtsamad õppimise ained? Pääle luure- ja walwe-teenistuse need tegewused, mis kallaletungil ette tulewad. Ja erilise tähtsusega on just wiimased, sest wastase häwitamine, s. o. sõjategewuse edu, seisab ainult pääletungis, olgu see kui suures masstaabis ette wõetud. Ka iga korralik kaitse sisaldab endas pääl tungi elemente.

Nii siis, jalgwäe sõjategewuse raskuse keskpunkt seisab pääletungis (siia hulka tuleks arwata ka aktiivne kaitse). Wiib ta selle hästi läbi, ei käi teiste tegewuste läbiwiimine temale üle jõu. Pääletungist on jalgwäe tarwis esimese järgu tähtsusega — kallaletung, see on liikumise ja kergete tuleriistade tule kombineerimine ligidamail kaugustel. Liikumine ja tuleandmine — need on kaks tegewust, millega tuleb jalgwäel siin pääasjalikult tegemist teha. Omalt poolt eraldaksin weel kolmanda, mida mitte vähema tähtsusega ei tule pidada — see on löök külma sõjariistaga. Liikumine peab kallaletungi piirkonnas automaatiline olema, edasirühkimine ilma käskluse ja sundimiseta olgu weresse ja luusse kaswanud. Gruppide wõitluses keset praeguse aja lahingumõllu on ka ligemal ülemal, jao ülemal, peaaegu wõimata iga oma üksiku mehe liikumist juhtida. Juba rahuajal tuleb meestele sisse õpetada, — mida kiirem edasijõudmine, mida kiiremalt wastasele kõri kallale saadakse, seda kindlam on wõit. Pääle liikumise osawuse peab siin kallaletungija meisterlikult oma püssiga ümber käima. Tema peab oma püssi uskuma ja selle kui wiimase ja ainukese abimehe pääle waatama. Püssituli peab enne rünnakut sõna täies mõttes tappetuli olema ka pisemate märkide jaoks.

Wiimane ja otsustaw moment lahingus on rünnak, see silmapilk, mil mees seisab mehe wastu. Kes selle momendi wastu paremini ette walmistatud, saawutab ka wõidu. Kõige terawmõttelisemad ja kunstlikumad sõjariistad taganevad wanema ja lihtsama — täägi eest. Kes sellega oskab paremini ümber käia, selle päralt jääb lahingwäli. Tuleriistade hulgaline tarwituselewõtmine tekitas wiimasel ajal arwamise, et tääk on oma tähtsuse kaotanud, ja kahjuks on niisugune wildak waade ka meie ridades maad wõtnud. Täägiga töötamise pääle on harjutud waatama kui ajast ja arust jäänud wõitluswiisi, kui wane wene jäänuse pääle.

Lubatagu küsida, kas on keegi nõus külma sõjariistaga wastasele kallale tungima, kui temas

ei ole usku, et tema sellega wastasest jagu saab? Mina isiklikult küll mitte. See oleks mõttetult enese ohwriks pakkumine. Rünna lõpeb külma sõjariista lõõgiga, tähendab, jalgwägi peab oskama ja suutma niisugust lööki anda. Pääletungjal ei tohi silmapilgukski kahtlust tekkida, et tema siis hädasse võiks jääda, kui ta wastasele kallale tormab. Niisugune kahtlus ja kõhklemine võib ka kõige paremini pääletunginud osal edasiliikumise enne rünnaku silmapilku seisma panna. Otse wastupidist waadet tuleb meestes kasvatada: oleme wastasele lähenenud, oleme kallaletungi

piirkonnast läbi saanud, siis on ka võit meie. Selleks peavad mehed ka täägi tarwitamises meisterlikult wäljakoolitatud olema.

Wastumeelne käskluse järele tampimine kohal lõõkidega õhku, et aga teatawaid tunde mõõda saata, ei wii ilmaki sihile. Siin tuleb ka mees-tele keerulisi ülesandeid anda kiireks otsustamiseks ja lõõgiks. Seda mitte tühja õhku, sest niisugune täägiwõitlus on ainult püssidega wõimlemine, aga mitte lahingtegewuseks ettevalmistamine.

A. P.

Mõndasugust.

Õhust pommitamise katsed liikuwa laewa pihta Inglismaal. Käesolewal suwel pandi Inglismaal huwitawad pommitamise katsed laewa pihta õhust toime. Märgiks oli wana lahinguristleja Agamemnon, mida telemehaaniliselt (radio abil) juhiti. Et ristleja weel teatawa wäärtusega oli, siis polnud pommid, mida katseteks tarwitati, niisugused, nagu nad sõjas tarwitusel. Nad olid lerged ning andsid kokkupõrkel walge suitsupilwe, mis waatlemist wõimaldas. Laewal, mis täie auru all, ei olnud kedagi pääle mõne waatleja, kes kaitstud seisukohtadel asusid. Rohkem kui miili kaugusel seisis teine laew, millelt Agamemnoni juhiti, ning 2 tunni jooksul ristles wiimane 10 kuni 12 sõlme kiirusega kapteni tahtmise järele, kes eemal teisel laewal asus. Et meri lõhkemise waatlemiseks kohane ei olnud, siis polnud katsed pika kestwusega.

See on juba kolmas aasta, kus Inglismaal sarnaseid katseid toimetatakse.

Saksa ja prantsuse sõjawäelised auastmed. Revue d'Infanterie toob tabeli, kus näidatud saksa sõjawäeliste auastmetele wastawad prantsuse auastmed. Et selle wahekorra teadmine wäljamaa sõjakirjandust lugedes tarwiik on, toome ta alamal:

Saksa sõjawäes.	Prantsuse sõjawäes.
Generalleutnant —	Général de division
Generalmajor —	Général de brigade
Oberst —	Colonel
Oberstleutnant —	Lieutenant-colonel
Major —	Chef de bataillon
Hauptmann —	Capitaine
Oberleutnant —	Lieutenant
Leutnant —	Sous-lieutenant
Feldwebel leutnant —	Adjutant-chef
Feldwebel —	Adjutant
Sergeant —	Sergent
Unteroffizier —	Caporal
Gefreiter, gemeiner —	Soldat de 2-e classe.

Schweits. Suurtükiwäe reorganiseerimine. Schweitsi suurtükiwäe reorganiseerimine on käsil. Esimeseks maiks lahutati koost endised jalgsi suurtükiwäe kompaniid, samuti ka woori osad, mis jalgsi suurtükiwäele kaasa antud. Esimeseks nimetatud formatsioonide mehed määrati 12 cm. suurtükkide patareidesse, woori meeskonnad haubitside laskemoonaga warustamise kolonidesse.

17 patareil, mis 12 cm. suurtükkidest koosnewad, on järgmised koosseisud: 5 chwitseri, 15 allohwitseri, 47 allohwitseri automobilisti, 32 liht automobilisti, 70 sõdurit suurtükiwäelast ja 7 eriteadlast. Patarei seisab koos 4. traktoriga weetawast suurtükist. Üldse on patareis 1 traktor, 12 weoautot, 4 külgehaagitawat wankrit (remorques), 2 wäikest weoautot ja turismi wankrit. Kaks (ehk kolm) patareid moodustawad grupi Moodustatud on 4 raske suurtükiwäe rügementi, igasühes kaks 12 cm. suurtükkide rühma, 1 rühm 15 cm. haubitsid. (Revue d'Artillerie).

Kõige suurejõulisem sõjalennuk. Inglismaal pandakse warsti toime katsed kõige suurejõulisema torpeedolennukiga, mis Cubaroo nime kannab. Lennuk on warustatud 1000 H. P. Napier Cub mootoriga, mille jaoks ta ka eriti on konstrueeritud. Ta on Leeds'is Blackburn Aeroplane Company poolt ehitatud, wiieistmeline ning ranna kaitseks ja luureks määratud.

Tegelikult on ta maalennuk, wõimeline ühtäiust 21-tollist torpeedot, ehk kaht pommi, mis igaüks 18 inglise tsentneri (1 ingl. tsentner = 50,8 kg.) kaalub, kaasas kandma. Kere on lennukil metallist ning juhi ja kuulipildurite kohad on waenlase kallaletungi eest hästi kaitstud. Sõjariistadeks oleks wiis kuulipildurjat. Ühest tiiva tipust teiseni oleks pikkus 40 jardi, keskmine kiirus oleks 100 miili tunnis, tegewuspiirkond rohkem kui 1500 miili ulatusega, nii et ta, kui teda luure abinõuna tarwitada, merel laiad alad waatluse alla võib wõtta.

(Daily Chronicle).

Equador. Sõjakoolid. Equadori sõjakoolid on:

1. Chorillos'e sõjakool (jalg-, ratsa- ja suurtükiwägi) walmistab ette ohwitsere ja allohwitsere. Kursuse kestvus neli aastat.

2. Inseneriwäe kool walmistab samuti ohwitsere ja allohwitsere ette. Kursus neljaastane.

3. Kõrgem sõjakool. Kursuse kestvus kaks aastat. Nimetatud kolm sõjakooli ühendati hiljuti ja seati ühise juhatusse alla, mis doktriini ühtlust kindlustab ja üksikute wäeliikide wahel sidet loob.

(Revue d'Infanterie).

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi kofonel N. Reek
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.